

פרשת משפטים

שמות כ"ד:ט'-י"ב

וַיַּעַל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא וְשִׁבְעִים מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּזְוַת רַגְלָיו כַּמַּעֲשִׂיהָ לַבֵּנֶת הַסַּפִּיר וּכְעָצֶם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר: וְאֵל אֲצִילִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁלוּ יָדוֹ וַיִּזְוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֵלַי הַהָרָה וְהָיָה שָׁם וְאֶתַּנָּה לְךָ אֶת לְוִיָּתָן הָאֶבֶן וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרֹתָם:

And Moshe and Aharon, Nadav and Avihu, and seventy of the elders of Israel ascended, and they perceived the G-d of Israel, and beneath His feet was like the forming of a sapphire brick and like the appearance of the heavens for clarity. And upon the nobles of the children of Israel He did not lay His hand, and they perceived Hashem, and they ate and drank. And Hashem said to Moshe, "Come up to Me to the mountain and remain there, and I will give you the stone tablets, the Law and the commandments, which I have written to instruct them."

תרגום אונקלוס פסוק יא

ולרברבי בני ישראל לא הוה נוקא וחזו ית יקרא דיי והוו חדן בקורבניהון דאתקבלו ברעוא כאילו אכלין ושתין:

רש"י פסוק יא

ואל אצילי – הם נדב ואביהוא והזקנים: לא שלח ידו – מכלל שהיו ראויים להשתלח בהם יד: ויחזו את האלקים – היו מסתכלין בו בלבד גם מתוך אכילה ושתיה כך מדרש תנחומא ואונקלוס לא תרגם כן. אצילי לשון גדולים כמו (ישעיה מא) ומאציליה קראתיך (במדבר יא) ויאכל מן הרוח (יחזקאל מא) שש אמות אצילה:

And upon the nobles: They are Nadab and Abihu and the elders. -[From Midrash Tanchuma Beha'alothecha 16]

He did not lay His hand: This indicates that they deserved that a hand be laid upon them.

And they perceived G-d: They gazed at Him with levity, while [they were] eating and drinking. So is the [interpretation of] Midrash Tanchuma (Beha'alothecha 16). Onkelos, however, did not render [this clause] in this manner. אצילי means great ones, like [in the phrases:] "and from its nobles (וּמֵאֲצִילֶיהָ) I called you" (Isa. 41:9); "and He magnified (וַיִּאֲצֵל) some of the spirit" (Num. 11:25); "six large cubits (אֲצִילָה) " (Ezek. 41:8).

רמב"ן פסוק יא

ואל אצילי בני ישראל הם נדב ואביהוא והזקנים הנזכרים (לעיל פסוק א), וקראם כן כי נאצל עליהם רוח אלקים, וכן מאציליה קראתיך (ישעיה מא ט), הנאצלים, שנאצל עליהם מרוחו, או הגדולים שנאצל עליהם כבוד מן המלכות:

וטעם לא שלח ידו – בעבור שאמר והכהנים והעם אל יהרסו לעלות אל ה' פן יפרץ בהם, הודיע בכאן שזוהרו בכך ולא פרץ בהם פרץ, כי היו אצילי בני ישראל ראויים למה שחזו במחזה הזה, והטעם כי חזו את האלקים, ולא הרסו לעלות אל ה':

וטעם ויאכלו וישתו – שאכלו שם השלמים בתחתית ההר לפני האלקים טרם שישובו אל אהליהם, כי השלמים טעונין מחיצה, ונאכלין בירושלם לפני מן החומה (זבחים נה:), ובשילה בכל הרואה (שם קיב:), וכאן היו נאכלין לפני המזבח תחת ההר, לא במחנה:

וטעם וישתו – שעשו שמחה ויום טוב, כי כן חובה לשמוח בקבלת התורה, כאשר צוה בכתבם כל דברי התורה על האבנים וזבח שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלקיך (דברים כז ז) וכתוב בשלמה (דהי"ב א יב) החכמה והמדע נתון לך וגו', מיד ויבא ירושלם ויעש משתה לכל עבדיו (מ"א ג טו) ואמר רבי אלעזר מכאן שעושין משתה לגמרה של תורה (שהש"ר א ט) ונאמר בדוד אביו בהתנדבם לבנות בית המקדש ויזבחו לה' זבחים ויעלו עולות לה' וגו' ויאכלו וישתו לפני ה' ביום ההוא בשמחה גדולה (דהי"א כט כא -כב), ואף כאן ביום חתונת התורה כן עשו:

מדרש רבה ויקרא פרשה כ פסקה י

ואל אצילי בני ישראל א"ר פנחס מכאן שהיו ראויין להשלחת יד דא"ר יהושע וכי קילורין עלת עמהן מסיני דאת אמר ויחזו את האלקים אלא מלמד שזנו עיניהם מן השכינה ויחזו את האלקים כאדם שמביט בחבירו מתוך מאכל ומשתה ר"א אכילה ודאי כד"א (משלי יז) באור פני מלך חיים

שער הגמול להרמב"ן

הרי נתבאר שעה"ב אינו עולם הנשמות אלא עולם נברא קיים שימצאו בו אנשי התחיה בגוף ובנפש, ועל זה העולם אמרו בברכות (יז.) מרגלא בפומיה דרב העוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות אלא צדיקים יושבים ועטרותיהן בראשיהן ונהנין מזיו השכינה, וכן יאמרו תמיד בתלמוד הקב"ה משביעין מזיו שכינתו לעוה"ב שנאמר אשבעה בהקיץ תמונתך, רצו לומר שקיום האנשים הזוכים בהם בזיו הכבוד כקיום הנפש בגוף בעוה"ז באכילה ושתיה, כענין שכתוב באור פני מלך חיים. ודרשו בואלה שמות רבה ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו אכילה וראיה דכתוב באור פני מלך חיים.

דרך ה' – חלק א פרק ג – במין האנושי

ז. וצריך שתדע שאע"פ שאין אנו מרגישים לנשמה בגוף פעולה אחרת זולת החיות וההשכלה, הנה באמת יש בחוקה שתזכך עצם הגוף וחומרו, ותעלהו עילוי אחר עילוי, עד שיהיה ראוי להתלוות עמה בהנאה בשלימות. ואמנם לדבר זה היה אדה"ר מגיע אלו לא חטא, שהיתה נשמתו מזככת את גופו זיכוך אחר זיכוך, עד שהיה מזדכך השיעור המצטרך ונקבע בתענוג הנצחי:

דרך ה' – חלק א פרק ג – במין האנושי

ט. ואולם מלבד כל זה גזרה מדת דינו ית', שלא יוכלו לא האדם ולא העולם מעתה, הגיע אל השלימות עודם בצורה שנתקלקלה, דהיינו הצורה שיש להם עכשיו שבה נתרבה הרע. אלא יצטרך להם בהכרח עבור מעבר ההפסד, דהיינו המיתה לאדם, וההפסד לכל שאר ההוים שנתקלקלו עמו. ולא תוכל הנשמה לזכך הגוף, אלא אחר שתצא ממנו תחלה, וימות הגוף ויפסד, ואז יחזור ויבנה בנין חדש ותכנם בו הנשמה ותזככהו. וכן העולם כלו יתחרב מצורתו של עתה, וישוב ויבנה בצורה אחרת ראוייה לשלימות. ועל כן נגזר על האדם שימות ויחזור ויחיה, והוא ענין תחית המתים. ועל העולם שיחרב ויחזור ויחדש, והוא ענין מה שאמרו ז"ל, שיתא אלפי שנה הוי עלמא וחד חרוב, ולסוף אלף שנה הקב"ה חוזר ומחדש את עולמו:

גמ' שבת קמה:

תני רב יוסף אלו תלמידי חכמים שבבבל שעושין ציצין ופרחים לתורה מפני מה עובדי כוכבים מזהמין שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עובדי כוכבים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן

גמ' עבודה זרה ה.

לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא תהא אומה ולשון שולטת בהן שנאמר למען ייטב להם ולבניהם עד עולם הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי יוסי אומר לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן שנאמר אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון

שפתי חיים שמות רפ"א

אצילי בני ישראל – גדולי ישראל, הגיעו למדרגה כ"כ גבוהה בבחינת מדרגת אדם הראשון קודם החטא – "אני אמרתי אל-הים אתם" שהגוף החומרי לא הפריע לנשמה להיות ניזון מהשכינה, ולא רק שלא הפריע אלא אף הגוף עצמו הזדכך מאור הנשמה ונהנה מזיו השכינה.

ספורנו שמות כ"ד:י"א

ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. להוציאם מחושיהם כדי שינבאו, כענין בשאר הנביאים בהיות עליהם יד ה', כאמרו ביחזקאל ותפול עלי שם יד ה' כי אז יבטלו פעולות חושיהם, כמו שקרה לשאול בהנבאו, כאמרו ויפשוט גם

הוא בגדיו, ויתנבא גם הוא לפני שמואל, ויפול ערום כל היום ההוא וכל הלילה אמנם לאלה האצילים לא שלח ידו להוציאם מחושיהם כדי להשיג מה שראו אז:
ויחזו את האלקים. במראה נבואי: ויאכלו וישתו. עשו משתה אחרי כן בלתי השתנות בחושיהם, וזה עשו לשמחה על מה שהשיגו:

שפתי חיים שם

כך גם פירוש התרגום שבאמת לא אכלו ושתו ממש אלא הנאת הגוף משמחת קרבנם הגדירה התורה כאילו אכילה ושתיה. כלומר שגם הגוף נהנה משמחת קרבנם, ולא עיכב בעד הנשמה להשיג ויחזו את האלקים.

ויקרא רבה כ"י

ועוד מן הדא (שמות כד) ואל אצילי בני ישראל א"ר פנחס מכאן שהיו ראויין להשלחת יד דא"ר יהושע וכי קילורין עלת עמהן מסיני דאת אמר ויחזו את האלקים אלא מלמד שזנו עיניהם מן השכינה ויחזו את האלקים כאדם שמביט בחבירו מתוך מאכל ומשתה רי"א אכילה ודאי כד"א (משלי יז) באור פני מלך חיים א"ר תנחומא מלמד שפרעו את ראשיהן וגיסו לבם וזנו עיניהם מן השכינה

שפתי חיים שם

בכל מדרגה עליונה שזוכה האדם להגיע אליה, צריך לצניעות וזהירות של יראת שמים עד העליה של המדרגות הגבוהות ביותר, שמא יתערב בעליה זו גם אותם חלקים שבגוף עדיין לא זכה להעלותם.

לאור זה נבין איך צריך להיות המבט הנכון על המאבק התמידי בין גוף לנשמה, לנו נדמה שכאילו כל מהות הגוף הוא גורם מפריע ומעכב לעבודת הנשמה, אמנם לאמיתו של דבר תפקיד הגוף הוא גם כחלק וסיוע בעבודת ה' יחד עם הנשמה, מכח עבודת הנשמה שתפקידה לזכך את הגוף ולהעלותו. כפי שבתחיית המתים הנשמה תזכך את הגוף בתכלית השלימות, ואז גם הגוף יזכה לזשגות רוחניות, כך בעודו האדם בעולם הזה תפקיד הנשמה לזכך את הגוף שגם הגוף יהנה מהנאות רוחניות.

ספר דעת תבונות – מב – עו

הנה ענין תחיית המתים בקיצור ובכלל פשוט הוא. כי כאשר ברא הקב"ה את האדם גוף ונשמה לעבוד ולמשא, שניהם כאחד, את כל עבודת הקודש, התורה והמצוה אשר נתן להם, הנה ראוי הוא שגם בקבלה השכר הנצחי יחדיו יהיו, כי לא יתכן שיהיה הגוף עמל ולא לו, והרי אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה (ב"ק לח ע"א). אבל מה שצריך להתבונן הוא על פרטי החיבור הזה של גוף ונשמה, בהתחברם, בהפרדם, ובשובם להתחבר חיבור גמור; כי הן כל אלה יפעל אל עם כל האדם, והוא לא דבר ריק הוא ודאי. על כן אלה הפרטים הם שצריכים ביאור, וביאור רחב ומספיק:

נתיבות שלום שמות עמ' קפ"ז-ח'

וי"ל בזה על דרך העבודה, דמרומוז כאן על דרך העבודה שאחזו בה רברבי בני ישראל, לאחר המעמד הנשגב של קבלת התורה, וגילוי האלקות המופלג שנפתחו כל הז' רקיעים וראו הכל שאין עד מלבדו שאז היה בבחינת מאה"כ אני אמרתי אל-הים אתם ובני עליון כלכם, וכיון שכן ידעו שבדאי עתה יגיע אליהם נסיון גדול, כי זה לעומת זה עשה אלקים. ובעיקר ניצבה בפניהם השאלה איך לאחר גילוי כה קדוש ישפילו עצמם לכל עניני עולם הזה, כולל עניני ההכרח של עוה"ז, כמרומוז בויאכלו וישתו, שכולל כל עניני הנאות גשמיות, אכילה כפשוטה ... איך ירדו לענינים אלו אחרי התעלות הגדולה. ולכן החזיקו עצמם בעצה של ויחזו את האלקים, שהוא בכל מצוה שיהודי מקיים עליו לעורר אהבה ויראה, והראשית הוא היראה, דפקודא קדמאה דא יראת ה'. וכמו שזה נאמר בעשה טוב לגבי קיום המצות, כן גם בסור מרע, בפרישה מכל עניני עוה"ז, שכאשר יהודי עוסק בעניני הנאות עוה"ז עליו לעורר יראת ה' ולעורר אהבת ה', וב' מידות מרומזות באומרו ויחזו את האלקים. אלקים הוא השם של מידת הדין, מידת הגבורה והיראה, שפקודא קדמאה דא יראת ה'. ובויחזו מרומז על עניני אהבה, כמד"א הדור נאה זיו העולם נפשי חולת אהבתך וכו'. זה הדרך ליהודי בהתעסקו בכל עניני עולם הזה בחי' ויאכלו וישתו, שיקיים ויחזו את האלקים ויעורר דחילו ורחימו, זה ישמור עליו שלא יפול לשאול תחתית בעוסקו בעניני עולם הזה גם אחרי כל הגילויים. וזהו פי' ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו, שלא שלטה בהם אחיות החיצונים בעת ויאכלו וישתו, מכיון שקיימו ויחזו את האלקים, בדחילו ורחימו.

רמ"א אורח חיים א"א'

שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הדלוקים אשר הולכים לפני האלקים כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו צביתו כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול ולא דבורו והרחבת פיו כללנו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו כדבורו במוסד המלך כ"ש בשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו כמו שנאמר אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד (מורה נבוכים ח"ג פ' נ"ב) ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת גם בהלכנו לכת ובשכבנו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב ומיד שיעור משנתו יקום בזריזות לעבודת בוראו יתברך ויתעלה

נתיבות שלום שם

כי לא די שמבין כך אלא צריך להעמיק זאת בלבו פנימה, ואז מיד יגיע אליו היראה. והיינו אדם עוסק בעניני עולם הזה עליו ראשית כל להתחזק ביראת ה' ... וזהו ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, בשעת ויאכלו וישתו, בעוסקם בעניני עולם הזה עוררו מדת אלקים יראת ה'

Rav Hirsch

To conspire against someone, to treat him like an enemy, is usually expressed by שלח יד ב-. Although in two places (*Bereshis* 22:12 and *Iyov* 1:12) we do find שלח יד אל- used in this sense, our verse can hardly mean: "He did not raise His hand against the chosen ones of Israel (mentioned in v. 9), even though they ascended toward the manifestation of God's glory." There was no reason for God to raise His hand against them, since they ascended at His express command.

Now, יד can also denote the power of God's spirit, which seizes a prophet and uplifts him into the realm of prophecy.

אציל stems from the root אצל (from which we get אצל, "next to"), whose basic meaning is: to stand at a distance and to be isolated in a particular place. The term "אצילים" appears again only in *Yeshayahu* 41:9, ויפאציליה קראתי, and its meaning there — corresponding to the beginning of the verse, אֲשֶׁר הִתְנַחֲמִיךָ מִקִּצְיֹת הָאָרֶץ — is apparently: those who are separated by space, at a distance.

We suggest that, here too, אצילי בני ישראל refers to those standing at a distance, those kept away from the mountain and from the manifestation of God's glory — i.e., to the people separated by a boundary. Those who were summoned to ascend the mountain and to approach the manifestation of God's glory (v. 9) were gripped by יד ה'; hence יראו the manifestation of God's glory (v. 9) were gripped by יד ה'; hence יראו. But to the masses standing at a distance God did not send forth His hand; rather, ויחזו — i.e., they had an inner vision of God; or: from afar they looked toward the manifestation of God's glory. (Whereas ראה denotes seeing from up close with one's physical eyes, חזו denotes looking from afar, or envisioning in one's mind's eye; thus חזו, the breast, the seat of the heart [see Commentary, *Bereshis* 15:1].)

Without being raised above their ordinary earthly level, the sphere of their natural sensual activity, ויאכלו וישתו. Those who were seized by the prophetic spirit were uplifted and elevated to God's nearness, whereas the Children of Israel, who were not raised to that level, were

close to God in their hearts and minds. When they ate of the meal-of-peace offerings (v. 5), they felt God's closeness. They enjoyed the bliss of feeling God's closeness in the midst of earthly life, which is the highest attainment of a blossoming Jewish life. Attaining such a level day in and day out is Israel's aim and aspiration before God.

Similarly, upon the renewal of the national covenant established at Sinai with the Torah, Scripture says: ויבחר שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' (Devarim 27:7; compare verses 4–5 of our chapter; see Commentary, *Bereshis* 46:1).

In *Megillah* 9a, אצילי בני ישראל are identified not with the entire people, but with נערי בני ישראל (v. 5), the firstborn sons, who, being consecrated to God's service as the representatives of the families, are called "אצילים" "those separated out." According to this explanation as well, לא שלח ידו and ויחזו ויגו can be understood in the sense we have indicated.